

TMMOB MİMARLAR ODASI
HATAY ŞUBESİ

6 ve 20 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ HATAY DEĞERLENDİRME RAPORU

8 Mayıs 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ ÖNCESİ HATAY'IN DEPREMSELLİĞİ HAKKINDA TMMOB BAĞLI ODALAR OLARAK YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	3-4
6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ ÖNCESİ AFET PLANLARI-HAZIRLIKLARI-ÖNGÖRÜLERİ	4-9
6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ VE HATAY	9-12
Deprem Sonrası Yapıdan İlk Kaçış-Tahliye ve Toplanma Alanları.....	
Sığınma - İletişim ve Güvenlik Problemleri.....	
Arama - Kurtarma Faaliyetleri	
Yardım koordinasyonları-Şehirden Tahliye Süreci (Yönlendirme)	
20 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ VE HATAY	12-13
Süreç Yönetimiyle İlgili Koordinasyonsuzluğun Sonuçları	
YAPISAL HASARLAR VE KAYIPLAR.....	13-24
Yapısal Hasarların Nedenleri	
Depremiın Kùltür Varlıklarına Etkisi	
Bir Kùltür Varlığı Olan “TMMOB Mimarlar Odası Hatay Şube Binası”	
AFET YÖNETİMİ	25
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ	25-26
TMMOB OLARAK YAPILAN ÇALIŞMALAR	26
İDARİ YAPI VE ALINAN KARARLAR	26-28
HASAR TESPİTİ VE ENKAZ KALDIRMA ÇALIŞMALARI	28-29
Kùltür Varlıklarının Hasar Tespiti ve Enkaz Kaldırma Çalışmaları	
GÖÇ TOPLUMSAL YAŞAM VE EKONOMİK FAALİYETLER	30-32
Geçici Barınma Çözümleri	
Psikososyal Destek	
Göç, İşsizlik, Ekonomik ve Sosyo-Kùltürel Kaygılar	
ŞEHİR PLANLAMA VE KENT BELLEĞİNİN KORUNMASI	32-33
SONUÇ.....	34-36

ÖNSÖZ

6 Şubat 2023, Saat 04.17’de 7.7 büyüklüğünde Kahramanmaraş Pazarcık merkezli, aynı gün 13.24’de 7.7 büyüklüğünde Kahramanmaraş Elbistan merkezli, 20 Şubat 2023 Saat 20.04’te 6.4 büyüklüğünde ilimiz Defne İlçesi merkezli, 3 dakika sonra ilimiz Samandağ İlçesi merkezli 5.8 büyüklüğündeki depremleri yaşadık. İlimizde olduğu gibi ülkemizin on ilinde de çok büyük yıkımlara yol açan yüzyılın felaketine tanık olduk. Binlerce insan enkaz altında kaldı. Enkaz altında kalan sadece canlarımız değil; geleceğimiz, yaşam kültürümüz, bu kültürün ilmek ilmek işlendiği tarihi binaları, caddeleri, sokakları, evleri, anıları, dostlukları, hayalleri de enkaz altında kaldı. Kaybımız, acımız çok büyük.

Yapı üretiminin; planlama, uygulama, denetleme sürecinde ki yanlışları ve kentleşme politikasının afetle nasıl çöktüğünü gördük. Jeolojik yapısı gereği kentimizdeki deprem riski bilinmesine ve tarihte defalarca tecrübe edilmesine rağmen bu hayati durum göz ardı edilerek kentimizin planlama kararları alındı ve uygulandı. Hiçbir teknik inceleme yapılmaksızın mülk sahiplerinin beyanına dayanarak ruhsatsız/kaçak yapılar imar aflarıyla yasallaştırıldı. Kamusal bir hizmet olan yapı denetimi özel şirketlere devredildi. Meslek odaları etkisiz hale getirilmeye çalışılarak, planlama sürecinin dışında tutulmaya çalışıldı. Kadim kentimizin tarihi binalarının koruma çalışmaları deprem riski göz ardı edilerek yapıldı. İlçe ve belde belediyelerinin mevcut imar planları birleştirilerek oluşturulan kent planı bilimsel verilerle ve bütüncül bir anlayışla yapılmadı.

Coğrafyanın yapısal özelliklerinin kaderimiz olmadığını bildiğimiz halde, yaşadığımız deprem öncesindeki süreç ve sonrasında yaşananlarla tam bir felakete dönüştü. Acil müdahale ilk 48 yapılmadı. Bölgede asayiş problem oldu. İletişim alt yapısı çöktü. Afetin üçüncü gününde arama kurtarma ve yardım çağrılarının yapıldığı Twitter’a erişim kısıtlaması getirildi. Meslek odalarının yer seçimiyle ilgili uyarılarına rağmen yapılan Hatay Havalimanı, şehir hastanesi ve bazı karayolları deprem sonrası kullanılamaz hale geldi. Arama kurtarma ekipleri, gönüllüler ve yardım araçları bölgeye ulaşmada, yaralıların şehir dışına çıkarılmasında yetersiz kaldı. Enkaz altında kalan insanlara ekipman yetersizliği nedeniyle ulaşamadı.

Bizler, arama-kurtarma ve yardım için ulusal bir seferberlik çağrısı beklerken 126 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ormanlar, meralar ve koruma alanları yapılaşmaya açıldı; Bakanlık ve TOKİ’ye sınırsız inşaat yetkileri verilmesi eklendi. Bunun ardından koruma süreçleri devre dışı bırakılarak 5 Nisan 2023 tarihinde 7033 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Hatay İli, Antakya İlçesinde 307 hektarlık tarihi kent merkezi ve Kurtuluş Caddesini de içeren 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli alan ilan edildi.

Kentte yaşamaya devam edenlerin ve zorunlu göç edip dönmek isteyenlerin barınma, beslenme, sağlık, eğitim, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı koşulların yaratılması gerekliliği ortadadır. İvedilikle bu koşullar sağlanırken, gelecek nesillere bırakacağımız kentimiz aceleyle getirilmeden, kimliksizleştirilmeden, bilimsel yöntemlerle yeniden ayağa kaldırılmalıdır.

Anadolu’nun en eski yerleşim merkezlerinden biri olan kentimizin yaşadığı bu büyük felaketi asla unutmamalıyız. Unutmamak için yıkıma neden olan bütün sorunların analizini yaparak şeffaf, katılımcı, bilimsel yöntemlerin ışığında kent kültürümüzü, kent kimliğimizi koruyup; yaşam kültürümüzü sürdürecektir, kadim kentin tüm tarihi değerlerini ortaya çıkarıp, gelecek yüzyıllara taşıyacak bütüncül bir planlama sürecinin takipçisi olmak zorundayız ve olacağız.

TMMOB MİMARLAR ODASI HATAY ŞUBESİ 9. DÖNEM YÖNETİM KURULU

A. 6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ ÖNCESİ TMMOB BAĞLI ODALAR OLARAK HATAY'IN DEPREMSELLİĞİ HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

TMMOB' bağlı meslek odaları olarak kent sorunlarına hassasiyetle yaklaşmanın mesleki ve toplumsal sorumluluğumuz olduğu anlayışı ile 6 Şubat 2023 depremi öncesi kentimizin depremselliğinin de içerisinde yer aldığı afetler, kentsel koruma, kentsel dönüşüm ve benzeri birçok konuda sorunların tespiti ve çözüm önerilerimizi yerel yönetimler ve ilgili kurumlara sunmakla beraber, kamuoyu ile de paylaştık.

Toplantılarda ve kamuoyu bilgilendirmelerinde; kentimizin en önemli önceliğinin deprem olması gerektiğini; Hatay'ın deprem bölgesi olduğunu; bu konuda seferberliğe ihtiyaç olduğunu, kentte çok fazla riskli yapı stoku bulunduğunu, binaların güçlendirilmesi ve kentsel yenileme konusunda bilgilendirmeler yapılarak kentte yaşayan yurttaşlarımıza destek olunması gerektiğini, toplanma alanlarımızın işgal altında olduğunu ve deprem konusunda yapılan şeylerin sadece mevzuat gereği yapıldığını defalarca dile getirdik. (Bkz. 26 Eylül 2022-Özyurt Gazetesi)

Maalesef yaşadığımız deprem hiçbirimiz için sürpriz olmadı. Tüm tespitlerimiz ve önlem alınmazsa karşılaşacağımız durumları ifade ettiğimiz çalışmalarımız bugün yaşadığımız felaketi tarif eder nitelikteydi.

TMMOB Mimarlar Odası Hatay Şubesi olarak Hatay'ın depremselliği üzerine katıldığımız ve katkı verdiğimiz çalışmalar;

"Hatay'ın Depremselliği" Sempozyum -7 Mart 2018

İnşaat Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Jeofizik Mühendisleri Odası ve Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin işbirliği ile gerçekleştirilen "Hatay'ın Depremselliği" Sempozyumuna; Dokuz Eylül Üniversitesi Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Jeoloji Mühendisi Prof. Dr. Hasan Sözbilir, İnşaat Mühendisi Prof. Dr. Yasin Ferhan, Jeofizik Mühendisi Prof. Dr. Doğan Kalafat, Afet Yönetim Uzmanı Özden Işık konuşmacı olarak katılmıştır.

"Deprem ve Yapı Denetim Çalıştayı"- 6 Nisan 2019

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası'nın 46. Dönem Çalışma Programı'nda yer alan Deprem ve Yapı Denetim Çalıştayına konuşmacı olarak katılan TMMOB Mimarlar Odası Hatay Şube Başkanı Mustafa Özçelik; yapı stokumuzun depreme hazır olup olmadığı, planlama, yapılaşma, kentsel dönüşüm, imar afları ve güvenli yapı konularında paylaşımlarda bulunmuştur.

"Hatay Deprem Riskinin İncelenmesi" Sunum -26 Haziran 2019

İskenderun Teknik Üniversitesi Uluslararası İnşaat Mühendisliğinde İnovasyon, Sürdürülebilirlik, Teknoloji ve Eğitim Konferansı'nda Hatay özel oturumunda Prof. Dr. Semir Över Hatay Deprem Riskinin İncelenmesi başlıklı bir sunum gerçekleştirmiştir.

"Hatay'ın Depremselliği" Sempozyum -11 Mart 2020

İnşaat Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Jeofizik Mühendisleri Odası ve Hatay Büyükşehir Belediyesinin işbirliği ile gerçekleştirilen "Hatay'ın Depremselliği" Sempozyumuna; Jeofizik Mühendisi Prof. Dr. Ali Pınar, Jeoloji Mühendisi Prof. Dr. Şükrü Ersoy, İnşaat Mühendisi Prof. Dr. Yasin Fahjan konuşmacı olarak katılmıştır. Jeoloji Mühendisi Prof. Dr. Şükrü Ersoy, Hatay'ın deprem açısından riskli bir bölgede yer aldığını belirterek geçmiş yıllarda yaşanan yıkımlardan dolayı bölgedeki yönetmeliklere uymayan binaların iyileştirilmesi veya yıkılması gerektiği, Jeofizik Mühendisi Prof. Dr. Ali Pınar, Hatay Bölgesi, ana fay hatlarının kesiştiği yerler, İnşaat Mühendisi Prof. Dr. Yasin Fahjan da deprem, zemin ve yapı etkileşimi konusunda paylaşımlarda bulunmuştur.

"Hatay ve Deprem"-20 Şubat 2021

Geçmişten Bugüne Antakya Kurtuluş Lisesi Yürütme Kurulu, Hatay'ın deprem konusunda bir etkinlik düzenlemiştir. Kurtuluş Lisesi mezunlarından Jeoloji Mühendisi Niyazi Temizkan, İnşaat Mühendisi Cemil Tileylilioğlu ve TMMOB Mimarlar Odası Hatay Şube Başkanı Mustafa Özçelik'in katılımıyla kentin depremselliği, şehrin yapı stokunu, alüvyon zeminini, deprem hazırlığını ve farkındalığı konularında paylaşımlar yapılmıştır.

"Fay Üzerinde Yaşayan İllerimiz: Hatay" Rapor -23 Şubat 2021

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası tarafından paylaşılan "Fay Üzerinde Yaşayan İllerimiz: Hatay Raporu", Hatay için bir Deprem Master Planı'nın hazırlanmasının önemine işaret etmiştir, kentin gelişim ve yerleşim stratejilerinin de buna göre belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

"Afet Sempozyumu" -20/22 Nisan 2022

Afet Politikalarının, "Ülkemizdeki doğa olaylarının afete yol açmasını engellemek için atılması gereken adımlar ile zarar azaltma, afetlere hazırlık, müdahale ve dayanışma konularında örgütlülüğü geliştirme "jeolojik, hidrolojik, meteorolojik kökenli doğa olaylarının neden afete dönüştüğünün irdelenmesi olmak üzere; Afet Yönetimi, Afet ve Acil Durum Hazırlığı, Planlama, Uygulama ve Denetim, Kurumsal ve Örgütsel Çalışmalar, Mevzuat ve Hukuksal Boyut, Eğitim, Afetlerin Ekonomi-Politiki, Afetlerin Sosyal Boyutları kapsamında bildiri alınması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

B. 6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ ÖNCESİ AFET PLANLARI-HAZIRLIKLARI-ÖNGÖRÜLERİ

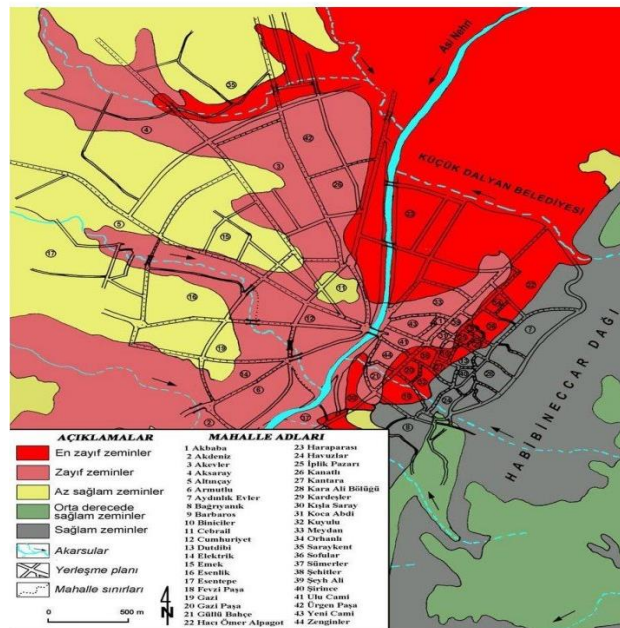
Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından hazırlanarak 2021 yılında yayımlanan İl Afet Risk Azaltma Planı'nda (İRAP); ildeki afet risklerini belirlemek ve belirlenen afet risklerini azaltarak can ve mal kaybını önlemek veya en aza indirmek amacıyla Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü sekreteryası ve koordinasyonunda, kamu kurum ve kuruluşları ile diğer ilgili tüm paydaşların katılımı ve katkılarıyla

Hatay İl Afet Risk Azaltma Planı; belirlenen öncelikli afet tehlikeleri doğrultusunda uzman kişiler ile paydaş kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile iki çalıştay gerçekleştirildiği, 1. çalıştayda; mevcut durumun GZFT (Güçlü Zayıf Yönler Fırsatlar Tehditler) analizi ile belirlenmesi, senaryo hazırlama, olay önlem tablolarının oluşturulması, 2. çalıştayda ise amaç ve hedefler dikkate alınarak eylemlerin belirlenmesi, önceliklendirilmesi ve eylemleri gerçekleştirecek olan sorumlu ve destek kurum, kuruluşlar ile gerçekleşme döneminin belirlendiğini ifade edilmektedir.

AFAD 2021 tarihli Hatay İl Afet Risk Azaltma Planı'na ilişkin raporda; Hatay ilini risk altında bulunduran en büyük doğal afetin deprem olduğu, ilin merkez ilçeleri Antakya ve Defne başta olmak üzere, Hassa, Kırıkhan, Reyhanlı, Dörtöyl, Erzin ilçelerinin diri fay hatları veya zonları üzerinde yer aldığı, yüksek nüfusa sahip Antakya ilçesinin yerleşimi fay hatları/zonları üzerinde oturduğu, ayrıca alüvyon zeminde yer alması sebebiyle büyük bir depremde sivilaşma olaylarının yaşanabileceğini gösterdiği belirtilmiştir. AFAD raporunda deprem ile ilgili dikkat çeken diğer tespitler ise:

Tarihsel dönemde, Antakya ve çevresinde yıkıcı etki yapan birçok deprem meydana gelmiştir. Ancak son 135 yıldan beri bölgede gerilimi boşaltacak bir depremin olmayışı, gelecekte deprem olma riskini her geçen gün artırmaktadır. Çok uzun süren durgunluk döneminden dolayı, halk olası bir deprem tehlikesinden habersizdir. Bu durum tehlikenin boyutunu daha da arttırmaktadır.

Antakya ve yakın çevresinde görülen yoğun tektonik rejim, kısa mesafede farklı zemin özelliklerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu zeminler olası bir depremde gösterecekleri tepkilere göre en zayıf zeminler, zayıf zeminler, az sağlam zeminler, orta derecede sağlam zeminler ve sağlam zeminler şeklinde sınıflandırılmıştır. Graben alanı ve akarsu boylarındaki dolgu alanları, en zayıf ve zayıf zeminleri oluşturmaktadır. Olası bir depremde, zemin büyütmesi, sivilaşma, kopma, oturma ve heyelanlara bağlı şiddetin en çok hissedileceği zeminlerdir. Ne yazık ki bugün şehrin büyük bir bölümü bu zeminler üzerinde yer almaktadır.

Antakya ve yakın çevresinin zemin mukavemet haritası (Kaynak: Korkmaz, H., 2006. Antakya'da zemin Özellikleri ve Deprem Etkisi Arasındaki İlişki.

Yeni Yerleşim Uyarısı: Zemin özelliklerinden dolayı olası bir depremin şiddeti, en zayıf ve zayıf zeminlere göre daha az hissedilecektir. Orta derecede sağlam ve sağlam zeminler ise Habibi Neccar Dağı'nın batı yamacında yer alır. Ancak burada eğim değerlerinin oldukça yüksek olması yerleşmeyi engellemektedir. Antakya'da mevcut yerleşme ile zemin özellikleri arasındaki ilişki, olası bir depremde ortaya çıkacak can ve mal kayıpları konusundaki endişeyi artırmaktadır. Olası bir depremde can ve mal kayıplarının en az düzeyde gerçekleşebilmesi için yerleşmeler öncelikle sağlam ve orta derecede sağlam zeminlerin topografik olarak yerleşmeye elverişli bölümlerine inşa edilmelidir. Ancak sağlam zeminlerin yerleşmeye elverişli alanlarının az olması, ileride şehrin gelişimini karşılayamaz. Bu nedenle şehrin gelişimi Asi nehrinin batısında topografik olarak yerleşmeye daha elverişli ve geniş alana sahip az sağlam zeminlere yönlendirilmelidir.

AFAD'ın raporunda “Antakya’da 7.5 büyüklüğünde bir deprem senaryosu” kullanılmış ve kentin bu depremden nasıl etkileneceği bölge bölge analiz edilmiştir. 23 Mayıs 2022 tarihinde yaşanacak deprem öngörüsüyle hazırlanan tablolarda depremin afete dönüşmesini tetikleyecek unsurlar şöyle sıralanmaktadır:

Depremin kent merkezinde gerçekleşme olasılığı, depremin büyüklüğü, sivilaşma riski fazla olan bölgelerde yoğun yapılaşmanın olması, kaçak yapılaşma, yapı stokunun eski olması, zemin sorunları, kritik tesislerin olması, çevre sorununun ortaya çıkması, ikincil afet olaylarının meydana gelmesi.

AFAD'ın raporunda yer alan deprem kaynaklı afet risklerini azaltmak için hazırladığı eylem tablosu;

Tablo 4. 1. Deprem Kaynaklı Afet Risklerini Azaltmak İçin Eylemler Tablosu

Eylem No	Eylemin Adı	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurum(lar)	Gerçekleşme Dönemi
H1-1	Deprem konulu bilgilendirici videolar ve eğitim programlarının yerel medya, televizyon, radyo ve benzeri ortamlarda yayınlanması	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	İl Millî Eğitim Müdürlüğü İnşaat Mühendisleri Odası Jeoloji Mühendisleri Odası Jeofizik Mühendisleri Odası Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	Sürekli
H1-2	Deprem öncesi, sırası ve sonrasında yönelik yapılması gerekli olan uygulamalar hakkında broşür, billboard ve diğer yaygınlaşma araçları ile gösteriminin sağlanması	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	Sürekli
H1-3	Deprem sonrası ikincil afetler konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi amaçlı eğitim faaliyetlerinde bulunulması	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	Sürekli
H1-4	Toplumu bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında su faturaları üzerinde afet farkındalığına yönelik bilgilendirmelerin yapılması	Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	Sürekli
H1-5	Toplumu bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında elektrik faturaları üzerinde afet farkındalığına yönelik bilgilendirmelerin yapılması	Hatay Toroslar EDAŞ İl Müdürlüğü	Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	Sürekli
H1-6	Toplumu bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında doğalgaz faturaları üzerinde afet farkındalığına yönelik bilgilendirmelerin yapılması	Hatay AKSA Doğal Gaz Bölge Müdürlüğü	Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	Sürekli

H2-1	Mevzuatları gereği bünyesinde bulundurmaları zorunlu olan konut, kamu kurumu vb. alanlara yönelik mühendislik projelerinin ve güncel harita ile planların afet anında gerekli diğer kurumlarla paylaşılması için bir veri tabanı oluşturulması	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri	2021-2022
H2-2	Mevcut yapı stoğu bilgisinin tüm ilçeler için CBS sistemi üzerinde haritalandırılması ve veri girişi yapılması.	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri	2021-2025
H2-3	TAMP kapsamında görevli çalışma gruplarının yöneticilerine yönelik senede en az 2 defa il afet yönetimine yönelik tanıtıcı ve bilgilendirici eğitim düzenlenmesi	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	-	Sürekli
H2-4	Hatay Büyükşehir bünyesinde Afet risklerinin azaltılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesinden sorumlu "Kentsel Afet Risk Yönetimi" Daire Başkanlığının kurulması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri	2021-2022
H3-1	Deprem risklerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar yürüten bilim insanlarının davet edildiği çalıştaylar düzenlemek, afet risklerinin belirlenmesinde bilimsel çalışmaların artırılması	İskenderun Teknik Üniversitesi	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Jeoloji Mühendisleri Odası Hatay Jeofizik Mühendisleri Odası Hatay İnşaat Mühendisleri Odası Hatay Şehir Plancıları Odası	2021-2022
H3-2	Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulacak Kentsel Afet Risk Yönetimi Daire Başkanlığı, ilgili meslek odaları ve üniversiteler arasında iş birliği kurulması ve ortak projelerin üretilmesi	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi Hatay Jeoloji Mühendisleri Odası Hatay Jeofizik Mühendisleri Odası Hatay İnşaat Mühendisleri Odası Hatay Şehir Plancıları Odası	2021-2024

H4-1	Deprem ve afet bilinci eğitimi verebilecek eğitimcilerin eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmek	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	-	Sürekli
H4-2	Kurumların yapısal denetimden sorumlu teknik personeline pekiştirici eğitimler verilmesi	Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay İnşaat Mühendisleri Odası	Sürekli
H4-3	Afet sonrasında kullanılacak toplanma alanlarının yeterliliği, altyapı uygunluklarının denetlenmesi, eksikliklerin giderilmesi	Hatay İl Jandarma Komutanlığı	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri	Sürekli
H4-4	Afet sonrasında kullanılacak barınma alanlarının yeterliliği, altyapı uygunluklarının denetlenmesi, eksikliklerin giderilmesi	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Toroslar EDAŞ İl Müdürlüğü Hatay Türk Telekom İl Müdürlüğü	Sürekli
H4-5	İl genelinde tüm kamu kurumlarının deprem ve etkilerine karşı hazır bulunuş düzeylerine ilişkin tatbikatlar düzenlenmesi	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	26 Yerel Düzey Çalışma Grubu	2021-2022
H5-1	Deprem gözlem istasyonlarının yeterliliğinin tespiti, gerekli olduğu durumda modernizasyonunun yapılması	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	-	Sürekli
H6-1	Tehlike haritalarının güncellenmesi ve genişletilmesi (heyelan, kaya düşmesi vb.)	Hatay İl AFAD Müdürlüğü	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri	Sürekli
H6-2	Yapı denetimi ile sorumlu kuruluşların denetlenmesi, akredite edilmesi	Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	-	Sürekli
H6-3	Risk azaltma projeleri geliştirilerek Ulusal ve Uluslararası desteklere başvurulması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Hatay İl AFAD Müdürlüğü	2021-2026

H6-4	Metruk yapıların belirlenmesi ve gerekli mercilere bildirilmesi	Hatay İlçe Kaymakamlıkları	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri	2021-2024
H6-5	DASK'ın kapsamının genişletilerek zorunlu hale getirilmesi çalışmalarının yapılması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Jeoloji Mühendisleri Odası Hatay Jeofizik Mühendisleri Odası Hatay İnşaat Mühendisleri Odası	2021-2024
H7-1	Ulaşım master planının hazırlanması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Karayolları 53. Şube Şefliği	2021-2023
H7-2	Taşınmaz Kültür varlıklarının düzenli bakım ve onarımlarının yapılması	Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Hatay Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü Hatay Vakıflar Bölge Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	2021-2026
H7-3	Kritik tesislere ulaşımı sağlayan İl ve devlet yolları ve bağlantıların (köprü, alternatif yol) artırılması ve rehabilite edilmesi	Hatay Karayolları 53. Şube Şefliği	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri	Sürekli
H7-4	Kritik tesislere ulaşımı sağlayan şehirci ana arterlerin ve bağlantıların (köprü, alternatif yol) artırılması ve rehabilite edilmesi	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay Karayolları 53. Şube Şefliği Hatay İlçe Belediyeleri	Sürekli
H7-5	Yerleşim yerlerinin bulunduğu alanlarda enerji nakil hatlarının depreme dayanıklılığının artırılması veya yeraltından geçirilmesi	TEİAŞ 18. Bölge Müdürlüğü	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri BOTAŞ Dörtüyl İşletme Müdürlüğü Hatay AKSA Doğal Gaz Bölge Müdürlüğü Hatay DSI 63. Şube Müdürlüğü Hatay Türk Telekom İl Müdürlüğü	2021-2026
H7-6	Tahribatlı ve tahribatsız yöntemler ile ilin riskli yapı stoğuna yönelik çalışmaların yapılması	Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay İlçe Belediyeleri	2021-2026
H7-7	Yapı stoğu envanter çalışmasının yapılması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Hatay İlçe Belediyeleri	2021-2026
H8-1	Yapı kontrol şube müdürlüklerinin denetim ve izleme faaliyetlerinin etkin hale getirilmesi	Hatay İlçe Belediyeleri	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Sürekli

H8-2	Ruhsatsız ve izinsiz yapılan yapıların yıkımının sağlanması	Hatay İlçe Belediyeleri	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	2021-2026
H8-3	Kentsel dönüşüm kararı verilen mahallelerde başlayan kentsel dönüşümün tamamlanması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	2021-2026
H9-1	Geçmiş yıllara ait il Deprem kayıp (can, mal, ekonomik vb.) verilerinin arşivlenmesi ve kurumlarla paylaşılması	Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi	Sürekli
H10-1	Tsunami riskinin haritalandırılması	İskenderun Teknik Üniversitesi	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Jeoloji Mühendisleri Odası Hatay Jeofizik Mühendisleri Odası Hatay İnşaat Mühendisleri Odası Hatay Şehir Plancıları Odası	2021-2026
H10-2	Riskli alanların tespiti hususunda mikrobölgeleme çalışmalarının il bütününde tamamlanması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İskenderun Teknik Üniversitesi Hatay Jeoloji Mühendisleri Odası Hatay Jeofizik Mühendisleri Odası Hatay İnşaat Mühendisleri Odası Hatay Şehir Plancıları Odası	2021-2026
H11-1	Mekansal Adres Kayıt Sistemi ve çevrim içi Emlak ve İnşaat İzinleri Projesine (MAKS) veri sağlayacak kurumların verilerini ve servislerini MAK'S'a uyumlu hale getirilmesi	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	2021-2026
H11-2	İmar planlarına afet sonrasında kullanılacak barınma alanları için yer ayrılması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay İl AFAD Müdürlüğü	2021-2024

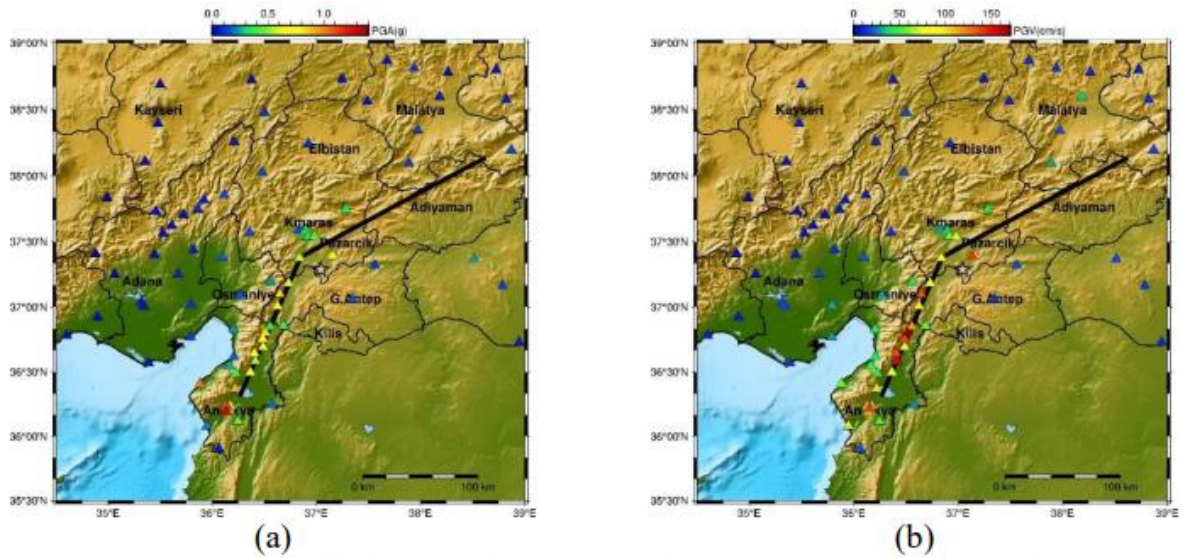
H11-3	İmar planlarına afet sonrasında kullanılacak toplanma alanları için yer ayrılması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay İl Jandarma Komutanlığı	2021-2024
H11-4	İmar planlarına afet sonrasında kullanılacak barınma alanlarının yer aldığı parsellerin tapu kütüğü beyanlar hanesine şerhlerin konulması için yer ayrılması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay İl AFAD Müdürlüğü	2021-2024
H11-5	İmar planlarına afet sonrasında kullanılacak toplanma alanlarının yer aldığı parsellerin tapu kütüğü beyanlar hanesine şerhlerin konulması için yer ayrılması	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay İl Jandarma Komutanlığı	2021-2024

C. 6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ VE HATAY

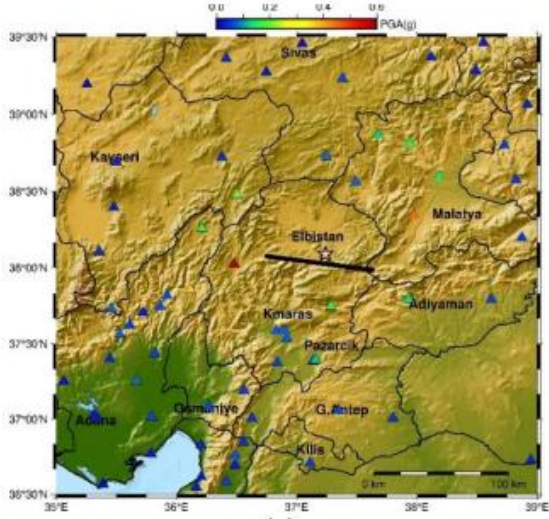
6 Şubat 2023 tarihinde, yerel saat ile 04.17'de (01.17 GMT), Doğu Anadolu Fay Zonu (DAFZ) üzerinde, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD, www.afad.gov.tr) verilerine göre; moment büyüklüğü (Mw) 7.7 olan bir deprem meydana gelmiştir. Depremin merkez üssü olan Pazarcık-Kahramanmaraş (K37.288°, E37.043°), Gaziantep'in yaklaşık 40 km kuzey batısında ve Kahramanmaraş'ın yaklaşık 33 km güney doğusunda yer almaktadır. AFAD tarafından depremin odak derinliği 8.6 km olarak belirlenmiştir. (AFAD)

İlk depremin ardından 9 saat sonra, yerel saat ile 13.24'de (10.24 GMT), Ekinözü-Elbistan Kahramanmaraş bölgesinde moment büyüklüğü (Mw) 7.6 olan ikinci bir deprem meydana gelmiştir. İkinci depremin merkez üssü (N38.089°, E37.239°), Adıyaman'ın yaklaşık 98 km kuzey batısında ve Kahramanmaraş'ın 62 km kuzey doğusunda yer alıp, odak derinliği 7.0 km olarak belirlenmiştir. (AFAD)

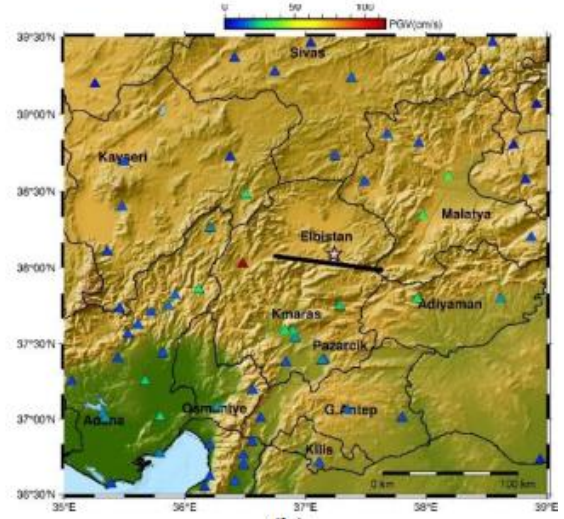
6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlere ilişkin Orta Doğu Teknik Üniversitesi ön değerlendirme raporunda; kaydedilen maksimum yer hareketi parametreleri incelendiğinde ilk depremler için en yüksek **maksimum yer ivmesi değerlerinin Hatay Antakya'da kaydedildiği**; ikinci deprem için, en yüksek yer hareketi şiddeti değerleri genellikle Kahramanmaraş'ta gözlemlenmiştir bilgisi yer almaktadır.

Pazarcık depremi için **a)** maksimum yer ivmesi **b)** maksimum yer hızı değeri

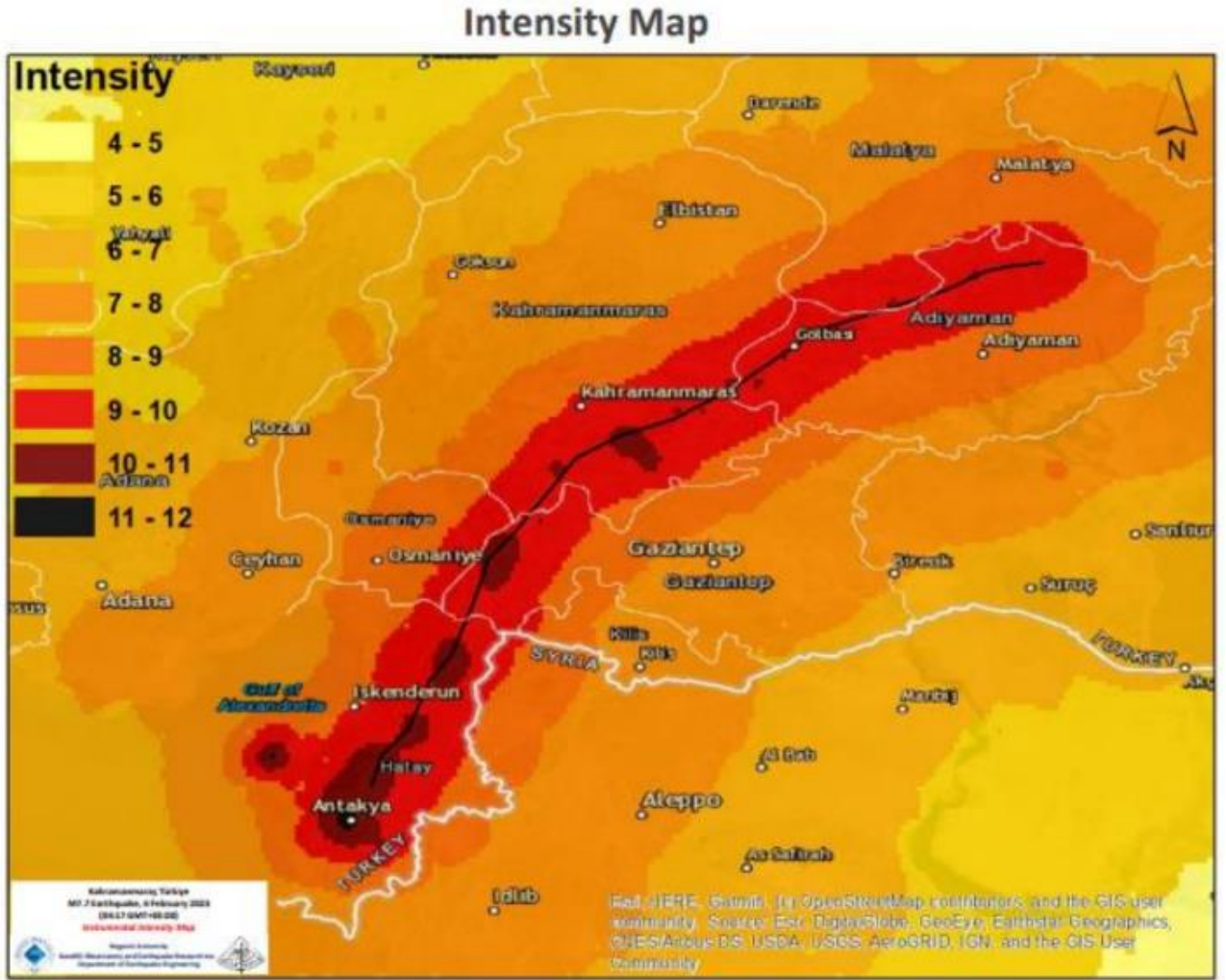
(a)

(b)

Elbistan depremi için **a)** maksimum yer ivmesi **b)** maksimum yer hızı değeri

(Orta Doğu Teknik Üniversitesi 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş-Pazarcık ve Elbistan Depremleri Ön Değerlendirme Raporu)

06.02.2023 04:17 Şehitkamil-Gaziantep Depremine Ait Şiddet Haritası (Hancılar vd., 2023, İlkesel Rapor)

Deprem Sonrası Yapıdan İlk Kaçış-Tahliye ve Toplanma Alanları

6 Şubat 2023 tarihinde, yerel saat ile 04.17’de merkez üssü Pazarcık-Kahramanmaraş olan depremde Hatay’ın; Antakya, Defne, Samandağ, Kırıkhan, Hassa ve İskenderun İlçelerinde birçok bina yıkıldı, ayakta kalan binaların ise birçoğu ağır hasar aldı.

Depremi ardından yıkılan binalarda birçok yurttaşımız enkaz altında kaldı.

Şiddetli artçı depremler devam ederken ağır hasar alan binalarda ise birçok yurttaşımız mahsur kaldı.

Yıkılan binaların bir kısmında yangınlar çıktı.

Şehrin hemen hemen her yerinde yer alan yıkımlara yardımlar ulaşmadığı için halk, kendi çabaları ile enkazdan kurtarma çalışması yapıyordu.

Toplanma alanları konusunda da bilgi eksikliğinin yanı sıra toplanma alanlarına enkazlar veya başka sebeplerle erişim sağlanamadı. Örneğin millet bahçesi olarak tasarlanan eski stadyum alanında kapılar kapalıydı. Yoğun yağış altında çoğu kişi güvenli alan arayışındaydı.

İletişim, Ulaşım, Güvenlik ve Sığınma Problemleri

Depremden sonraki ilk dakikalarda AFAD acil çağrı merkezi ile iletişim kurulabiliyordu. Hatay AFAD binası da hasar gördüğü için depremde etkilenmeyen çevre illerdeki AFAD acil çağrı merkezleri ile kurulan bu iletişim ilçe, mahalle hakimiyeti az olan personel ile sağlandığından yardım talepleri zor da olsa oluşturulabildi. İlk bir saatten sonra yardım talep edebilmek için iletişim kurmak mümkün olmadı.

İletişim alt yapısı çöktü.

Yollar enkazlar sebebiyle kapandı.

Havalimanı kullanılamaz hale geldi.

Şehirde elektrik alt yapısının da çökmesiyle aydınlatma ve güvenlik kameralarının işlevsiz hale gelmesi ve aynı zamanda emniyet mensubu personeline depremde etkilenmesi sebebiyle ciddi bir güvenlik sorunu oluştu. Birçok yapı ve araç yağmalandı ve insanlar bu süreçte bu durumdan tedirgin olarak ilk günlerini geçirdi.

Çoğu vatandaş kötü hava şartları altında sokakta kaldı, başta su olmak üzere temel ve hayati ihtiyaçları yetersiz durumdaydı.

Sokakta kalan yurttaşlar için çadırlar kurulmaya, başta su olmak üzere temel ve hayati ihtiyaçlar 2. günden sonra karşılanmaya başladı.

Hastanelerin birçoğunun ağır hasar alması ve çalışanların depremde etkilenmesi sebebi ile sağlık hizmetleri yeterli verilemedi.

Arama - Kurtarma Faaliyetleri

Hatay’da depremin olacağına öngörülmesine karşın, en sağlam durması beklenen AFAD, hastaneler ve sağlık kuruluşları, belediye binaları gibi birçok kamu binası yıkıldı.

AFAD'ın koordinasyonsuzluğu sebebi ile enkazdan canlı kurtarılabilecek sayıyı artıracak çok değerli bir zaman olan ilk 48 saat kaybedildi. Bu süreçte insanlar kendi çabalarıyla enkaz altındaki yakınlarına ulaşmaya çalıştı; göçük altından kurtarılanlar olmasına karşın, bilinçsiz müdahale sebebiyle olumsuzluklar ve kayıplar da yaşandı.

AFAD'ın ilk 48 saatte arama kurtarma ekiplerini yönlendirme konusunda gecikmesinin yanı sıra ekipler ekipman konusundaki yetersizlikten dolayı enkazlara müdahale edemedi. Ayrıca süreci tek elden yürütmeye çalışan fakat başarısız olan AFAD gönüllülerin ve sivil toplum örgütlerinin organizasyonunu da engellendi.

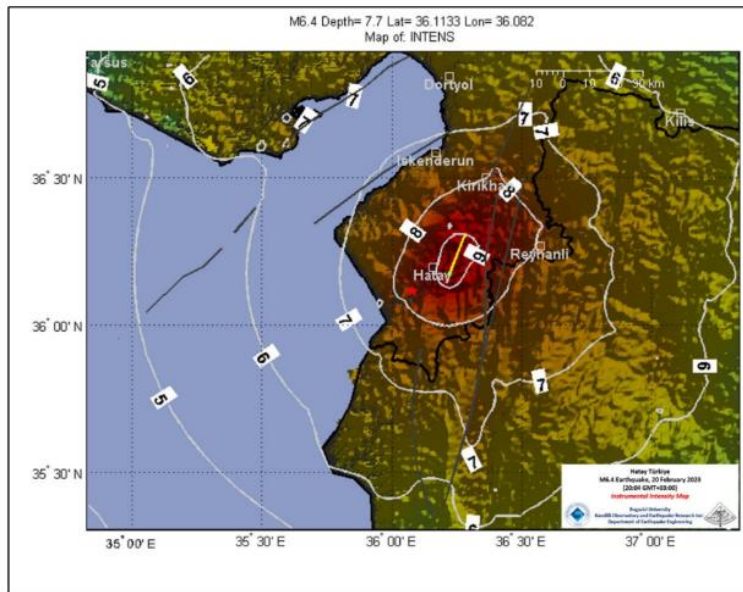
Kayıpların çok olmasının nedeni başarılı bir risk yönetiminin olmayışdır ayrıca can kaybı konusunda verilen rakamlar da gerçeği yansıtmamaktadır.

Yardım koordinasyonları-Şehirden Tahliye Süreci (Yönlendirme)

Gelen yardımların ihtiyacı olan bölgelere yönlendirilmesi, şehirden tahliye edilen halkın, hastanelere erişim sağlamaya çalışan ambulans ve araçların, enkaza ulaşmaya çalışan arama kurtarma ekiplerinin ulaşım güzergâhının belirlenmesi, cenazelerin taşınması ve defnedilmesi gibi konularda şehirde bir koordinasyon ve yönlendirme sorunu yaşandı.

D. 20 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ VE HATAY

20 Şubat 2023 tarihinde ilksel çözümlere göre Büyükçat-Samandağ-Hatay (36.1133 K 36.0820D) merkez üssünde yerel saat ile 20.04 'de aletsel büyüklüğü Mw=6.4 (ML=6.4) olan şiddetli bir deprem meydana gelmiştir. Depremin odak derinliği yaklaşık 8 km civarında olup sığ odaklı bir depremdir. Deprem Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, Suriye, İsrail, Filistin, Ürdün, Lübnan ve Mısır'da hissedilmiştir. (B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü (Krdæ) Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi 06 Şubat 2023 Sofalaca- Şehitkamil- Gaziantep; Ekinözü-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu)

20.02.2023 20:04 Hatay Depremine ait şiddet Haritası (Hancılar vd., 2023, İlksel Rapor)

20 Şubat 2023 tarihinde Büyükçat Samandağ Hatay (36.1133 K 36.0820 D) merkez üssünde yerel saat ile 20.04'te aletsel büyüklüğü $M_I=6.4$ ($M_w=6.3$) olan depremi takiben Doğu Akdeniz kıyıları için 0.2 m ile 0.5 m düzeyinde tsunami genlikleri öngörülerek 8. dakikada tsunami uyarı mesajları ülkemizde AFAD'a, bölgemizde de sisteme üye olan ülkelerin ilgili merkezlerine iletilmiştir. TSI 21.47 itibarı ile tsunami uyarısının iptal edildiğine dair son mesaj yayınlanmıştır.

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler ile hasar almış yapılar için 20 Şubat 2023 tarihinde Hatay merkezli deprem büyük bir yıkıcı etkiye sahip olmuştur.

Süreç Yönetimiyle İlgili Koordinasyonsuzluğun Sonuçları

20 Şubat 2023 tarihinde 6,4 ve 5,8 büyüklüğünde meydana gelen depremde altı vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 294 yurttaşımız yaralanmıştır.

Ağır hasarlı binaların yıkıldığı, az hasarlı binaların ise ağır hasar aldığı depremlerde; geçici barınma ihtiyacı çözülemediği için evlerinde yaşamak zorunda kalan ve hasar tespit çalışmaları hızlıca yapılamadığından evinin kondisyonuna bilinçsizce güvenen yurttaşlarımız; önlemlerin yetersizliği ve koordinasyon eksikliği sebebiyle enkaz altında kalmıştır. Evlerine girip eşyalarını almak isterken enkaz altında kaldıkları yönündeki kamuoyu bilgilendirmesi; 20 Şubat tarihinde çöken elektrik alt yapı probleminin henüz çözülmemesi ve deprem saatlerinde havanın karanlık olması sebebiyle gerçeği yansıtmamaktadır.

Ayrıca 20 Şubat 2023 tarihli depremler sonrası karayollarında birçok noktada metrelerce kırıklar, yarıklar ve çökmeler meydana gelmiştir, çökmeler nedeniyle yollar trafiğe kapanmış ve kırsal mahallelere ulaşım da sağlanamamıştır.

E. YAPISAL HASARLAR VE KAYIPLAR

6 ve 20 Şubat 2023 tarihlerinde gerçekleşen depremler, insan yaşamında telafisi imkânsız kayıplar ve yaralanmalarla birlikte, kamu yapıları, sivil yapılar ve kadim medeniyetlerin izlerini biriktirerek kültürel çeşitlilikleri ile zenginleşmiş Hatay'da kültür varlıkları ve kültürel yaşantı üzerindeki yıkıcı bir etkiye sebep olmuştur.

Yapısal Hasar ve Yıkımların Nedenleri

- Kent ve ülke genelinde imar afları ile yasal hale getirilmiş olan; mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış, denetimsiz ve mevcut yapısal gerekliliklere uymayan yapıların varlığı,
- Ülkemiz genelinde yerleşmiş olan, imar rantının temel bir insan hakkı olan barınma hakkından öncelikli görülmesini meşru kılan, inşaata dayalı ekonomik sistem ve bu sistemin getirisi olarak sermaye sahiplerine tanınan özel imar hakları ve ayrıcalıkları,
- Yapı denetim sisteminin düzgün işlememesi ve yapısal uygulamalarda gerçekleştirilen, tasarım ile uyumsuz yasal olmayan müdahaleler,

- Zayıf zemin koşullarında, hatta sıvılaşma potansiyeli olan zeminlerde; uygun temel ve kütle ilişkisinin kurulamaması,
- Düşük beton kalitesi; yapı denetim kanunu ve uygulama yönetmeliğine göre uygulama esnasında yapılması gerekenler,
- Hatalı malzeme seçimi, işçilik ve uygulamalar,
- Kullanım sürecinde yapılan müdahalelerden oluşan hasarlar,
- Yapıların giriş-zemin katlarında yer alan ticari fonksiyonlar ve yumuşak katlar,
- 2000 yılı öncesi yapılmış olan, deprem yönetmeliğine uygun olmayan yapı stoku,
- Bitişik yapı düzeninde gerekli düzenlemelerin yapılmaması,
- Mimari elemanların tasarlama ve uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar;
 - Duvarların mimari proje aşamasında duvarın konumuna ve amacına uygun kalınlık ve nitelikte malzeme seçimi ve çözümü yapılmamasının yarattığı problemler. (içerisinden tesisat geçen duvarlar, kaplama yapılan duvarlar, yatak odalarında ağır blok tercihi, kat yüksekliğinin fazla olduğu durumlarda hatılsız çözümler, duvar örülmesinde uygulanan yanlış bitiş detayları, dış cephede dekoratif çıkmaların tuğla ile kapatılması sonucu mesnetsiz duvar bağlantıları vs.)
 - Tesisat projeleri ile mimari projelerin uyuşmaması ve yetersiz tesisat şaftları sonucu sahada çözümlenen kritik detaylar
 - Deprem anında tehlike yaratan dış cephe malzeme seçimleri, kaçış merdiveni görevi de gören tek merdivenli binalarda uygunsuz kaplama ve korkuluk malzemeleri seçimi, asma tavan plakaları ve tavanda yer alan uygunsuz dekoratif elemanlar, çatı üzerine yerleştirilen tesisat elemanları ve sabitlenmeyen kiremitler, ...
 - Hareketli tefrişlerin depremde devrilmeyecek şekilde sabitlenmemesi
 - Apartman ve daire kapılarının kaçışa izin verecek şekilde tasarlanmaması ve sarsıntı sonrası sıkışma problemleri,
 - Kültür varlıklarının koruma projeleri hazırlık sürecinde statik güçlendirme ve diğer mühendislik hizmetleri ile ilgili detayların onay mercilerine sunulmaması ve bu konunun uzman kişiler tarafından denetlenmeme problemleri.

Depremin Kültür Varlıklarına Etkisi

Çağlar boyunca çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmış Antakya ve çevresindeki ilçelerde çok sayıda taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. Antakya Kentsel Sit Alanı içerisinde 600 civarında tescilli, 1300'e yakın da tescile değer yapı bulunmaktadır. 6 ve 20 Şubat 2023 tarihlerinde gerçekleşen depremlerde kültür varlığı niteliği taşıyan çok sayıda yapı ile birlikte anıtsal yapılardan bazıları ağır hasar alırken bir kısmı da tamamen yıkılmıştır.

Hatay PTT Binası-6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Hatay PTT Binası-20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Hatay Valilik Binası-6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Hatay Valilik Binası-20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Ata Koleji-6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Ata Koleji-20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Antik Beyazıt Otel-6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Antik Beyazıt Otel- 20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Silahlı Kuvvetler Caddesi-6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Silahlı Kuvvetler Caddesi-20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Affan Kahvesi-6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Affan Kahvesi-20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Esnaf ve Sanatkarlar Odası-6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Esnaf ve Sanatkarlar Odası-20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

The Liwan Otel -6 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

The Liwan Otel-20 Şubat 2023 Depremleri Sonrası

Bir Kültür Varlığı Olan “TMMOB Mimarlar Odası Hatay Şube Binası”

19. yüzyılın başlarında inşa edilen Geleneksel Antakya Evi Plan Şemasına sahip avlulu iki kütleden oluşan mülkiyeti Milli Emlak Müdürlüęüne ait “TMMOB Mimarlar Odası Hatay Şube Binası” 6 ve 20 Şubat depremleri sonrası büyük ölçüde komşu yapıların yıkımları sebebiyle hasar almıştır. 6 Şubat depremi sonrası Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescilli kültür varlığı olması sebebiyle izinsiz müdahale edilemez ibareli levha ile korumaya dair ilk önlem alınmıştır.

TMMOB Mimarlar Odası Hatay Şubesi'nin mülkiyetine ait olan, Kurtuluş Caddesinden cephe alan Milli Emlak Müdürlüğü'nden kiralananan avlulu yapının bitişiğinde yer alan yapı da tescilli kültür varlığı olup Cumhuriyetin ilk yıllarında imal edilmiş bir dönem yapısıdır. 6 Şubat depremi sonrası hafif hasarlı olan yapı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescilli kültür varlığı olması sebebiyle izinsiz müdahale edilemez ibareli levha ile korumaya dair ilk önlem alınmıştır.

A. AFET YÖNETİMİ

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen deprem sonrası, Hatay ili genelinde öncelikle arama-kurtarma ve acil sağlık hizmetlerine erişimde çok ciddi aksaklıklar yaşanmıştır. Depremi hemen ardından başlayan kritik saatlerde organizasyon konusunda büyük gecikmeler yaşanmış, depremzedeler yıkılmış yapılara kendileri müdahale ederek mahsur kalmış yaralı veya hayatını kaybetmiş insanlara ulaşmaya çalışmıştır. Arama kurtarma faaliyetleri ancak çok kısıtlı bir bölgede, yetersiz kadro ve ekipmanla yürütülmüştür. Birçok depremzede günlerce hiçbir arama kurtarma ekibi bölgeye ulaşmadan göçük altında beklemiştir. Bu durumun gerçekliği öncelikle sosyal medya ağları ile ortaya çıkmış ardından ulusal ve uluslararası basında da yer almıştır.

Büyük bir alanı etkileyen depremler, fiziksel yıkım ve can kayıplarının yanında; afet yönetim sistemimizin çöküşünü, etkin bir müdahale ve organizasyon sistemimizin kurulamadığını ve sırf bu sebeplerden dahi çok sayıda insanın acı bir şekilde hayatını kaybettiği gerçekliğini ortaya koymuştur.

Afet yönetiminde; koordinasyon eksikliği, komuta sistemi, planlama, eğitim ve tatbikatların yeterli olmadığını açıkça göstermektedir. Özellikle afete müdahale aşamasında, çevre illerin de depremten etkilenmesiyle birlikte komşu şehirlerin dayanışmasına dayalı müdahale sisteminde de sıkıntı yaşanmıştır.

Hastaneler, valilikler, belediyeler gibi koordinasyonda merkezi önemi olan pek çok kamu kurumunun ağır hasar almış olması koordinasyon süreçlerini özellikle zorlaştırmıştır. Afet yönetiminde ciddi bir koordinasyonsuzluk sebebiyle arama kurtarma ekipleri doğru yönlendirilememiş, yardımlar ihtiyaç duyulan bölgelere ulaştırılamamıştır. Barınma ve gıda konusunda insani kriz yaşanmıştır. Yaşanan kriz, tüm Türkiye’den yurttaşların dayanışma seferberliği sayesinde kısmen hafifletilse de deprem bölgelerinde yardımların dağıtılması konusunda da kaos yaşanmıştır.

Afet yönetimi açısından son derece önemli olan deprem bölgelerindeki temel ihtiyaçların giderilmesine yönelik örgütlü ve deneyimli yapısıyla askeri birliklerin ve demokratik kitle örgütlerinin görev alması sağlanamamıştır. Bu da dolayısıyla deprem sonrası afet bölgesinde gündelik yaşamın idame ettirilebilmesinde büyük sorunlar yaşanmasına yol açmıştır.

>Telekomünikasyon altyapısının da çökmesi arama-kurtarma açısından en kritik saatlerde iletişim ve haberleşme imkânlarının kısıtlı kalmasına sebep olmuş ve bölge ile iletişim günlerce güçlüğüle sağlanmıştır.

B. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ

Depremden hemen sonra bünyesinde arama kurtarma çalışması yürüten sivil toplum kuruluşları ve gönüllü ekipler; deprem bölgesine AFAD’dan önce ulaşarak ihtiyaç duyulan ekip ve ekipman hakkında bilgilendirme yaparak bölgede faaliyet yürütmeye çalışmıştır. İlk gün için en acil ihtiyaç şüphesiz arama kurtarma çalışmalarının yürütülmesi olsa da afet bölgesindeki ihtiyaçların haritalanması ve teyit

edilmesi, gönüllülerin örgütlenmesi, farklı kaynaklardan ihtiyaçların toplanması ve lojistiğinin sağlanması, gönüllü ekipleriyle acil yardımların dağıtımı ve koordinasyonunu amaçlayarak afet bölgesine birçok sivil toplum kuruluşu ulaşmıştır. Fakat AFAD'ın bölgeye girişte yardım malzemelerini kayıt altına alarak ihtiyaç bölgelerine ulaştırılması konusunda ki koordinasyonsuzluğu sebebi ile ihtiyaç bölgelerinin analizi ve yardımların yerine ulaşması konusunda sıkıntılar yaşanmıştır.

AFAD'ın süreç yönetiminde ki koordinasyonsuzluğuna rağmen birçok sivil toplum kuruluşu; deprem bölgesinde gözlemcileri ve koordinasyon merkezleri oluşturarak; hızlı bir ihtiyaç analizi raporu çıkarıp; acil ihtiyaç duyulan malzemelerin depremzedelere ulaştırılması için mücadele ettiler. Durum ve ihtiyaç analizleri sürekli tekrarlanarak yeni ihtiyaçlar ışığında yardım çalışmalarını güncelleyip; ulusal ve uluslararası alanda dört bir yandan gönderilen ürünlerin depolara girişi, tasnifi ve ihtiyaç sahibi ailelere ulaştırılması konusunda büyük bir özveri göstermektedirler. İnsani yardım alanında çalışmayan sivil toplum örgütleri ise "çalıştıkları alandaki uzmanlıklarını bilgi üretimi ve yaygınlaştırma, izleme ve raporlama gibi yöntemleri kullanarak sahada yer almaktadırlar.

C. TMMOB OLARAK YAPILAN ÇALIŞMALAR

Depremi hemen ardından TMMOB Yönetim Kurulu tarafından kriz masası oluşturularak deprem bölgesinde bulunan şube ve temsilciliklerden bilgi akışına paralel, aynı gün TMMOB ve Oda Yönetim Kurulu Üyeleri ile Şube Yöneticilerimizden oluşan heyetler bölgeye intikal ederek incelemelere başlamıştır. Eş zamanlı olarak TMMOB ve bağlı odalarla koordineli bir şekilde bölgede ihtiyaç duyulan malzemelerin tedariki konusunda organize olunmuş, yardımlar hızla deprem bölgelerine ulaştırılmıştır. Defne Belediyesi'nin tahsis ettiği Subaşı Hizmet Binası'nda TMMOB dayanışma organizasyonu ile kurulan Afet Koordinasyon Merkezinde TMMOB'ye bağlı birçok meslek disiplininin gönüllü görev alarak; barınma/çadır dâhil olmak üzere depremzedelerin tüm ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. Yerelde Hatay Akademik Meslek Odaları Koordinasyon Kurulu (HAMOK) bileşeni bütün meslek odalarının katkı verdiği bu çalışmalarımız depremden sonra yaklaşık sekiz hafta devam etmiştir.

Depremi ardından Hasar Tespit Eğitimlerine katılmak ve TMMOB Koordinasyon merkezinde görev almak isteyen meslektaşlarımız için duyuru yapılmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile görüşmeler yapılarak meslektaşlarımızın hasar tespit çalışmalarına dâhil edilmesi sağlanmıştır.

D. İDARİ YAPI VE ALINAN KARARLAR

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonrası; Anayasa'nın 119. maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre Kahramanmaraş, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa'da 8 Şubat 2023 tarihinden itibaren 90 gün süreyle olağanüstü hal ilan edildi.

Depremden hemen sonra idari yapılarda ki koordinasyonsuzlukla beraber olağanüstü hal ilan edildi, çok kritik olan ilk 48 saatte seferberlik ilan edilmiş olsaydı enkazdan canlı kurtarılabilecek yurttaşlarımızın sayısı çok daha fazla olacaktı.

24 Şubat 2023 tarihinde; 8 Şubat 2023 tarihli ve 6785 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yer alan illerde yerleşme ve yapılaşma hususunda bazı tedbirlerin alınması amacıyla denilerek 126 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ilan edildi.

Afet sonrası süreçte sağlıklı, sağlam ve güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulmasına yönelik yeterli önlem alınmamışken bu kararname ile aslında bölgede yapılaşma ve imar sürecinin yeniden başlatılmasına odaklanılarak; ormanlar, meralar ve koruma alanları yapılaşmaya açılmış; Bakanlık ve TOKİ'ye sınırsız inşaat yetkisi vermiştir.

Kararnameye göre planlama bütünlüğü yok sayılmakta; bilimsel şehircilik ilkelerine ve imar mevzuatına aykırı parçacıl ve parsel ölçekli uygulamaların önü açılmaktadır. İlgili kanunlar kapsamında düzenlenen izin, sözleşme, ruhsat ve tahsisler iptal edilerek koruma alanları ve yerleşime uygun olmayan alanlar yapılaşmaya açılabilir, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel mülkiyete tabi bütün taşınmazlar için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından ilgisine göre devir veya acele kamulaştırma kararı alınabilecektir.

Bilimsel ve teknik gerekliliklerden uzak bir anlayışla kentlerimizin yeniden inşa edilemeyeceği açıktır. Planlamayı sadece süre kaybı olarak gören, yaşanan kayıplardan, felaketten ders çıkarmayan bu anlayış kabul edilemez. Nitelikli, refah düzeyi yüksek yaşam alanları kurgulamak adına yapılması gereken en temel iş; kentsel ve kırsal alanda bütüncül planlama sürecini başlatmaktır.

Ayrıca kararnamede; depremde etkilenen illerde çıkan yıkıntı atıklarının dökümü ilgili valilikçe belirlenen alanlara yapılacağı, bu döküm sahaları ve bu sahalarda yapılacak iş ve işlemler ilgili mevzuatın belgelendirmeye ilişkin hükümlerinden muaf tutulacağı hükmü de yer almaktadır.

Devlet tüm yurttaşlara eşit, sağlıklı, güvenli yaşama koşullarında nitelikli yaşam çevreleri sağlamakla yükümlüdür. Afetler ve kriz koşullarında başarılı iyileşme süreçleri için alınacak önlemlerin bilimsel ilkeler ve gerçeklerle, toplum yararı gözetilerek oluşturulmalıdır.

8 ve 24 Şubat 2023 tarihli kararnamelerden sonra; 5 Nisan 2023 tarihinde ise 7033 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Hatay İli, Antakya İlçesinde 307 hektarlık, tarihi kent merkezini ve Kurtuluş Caddesini de içeren alan 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli alan ilan edilmiştir.

Riskli alan olarak ilan edilen alanın sınırları; kentsel sit, arkeolojik sit alanlarına bağlı olmaksızın barındırdığı değerler ve sahip olduğu yaşam sistemi itibarıyla kentin belleğinde merkezi bir konum teşkil eden bölgeyi kapsamakta olup, bu kanun ile birlikte “soylulaştırma”, “mülsüzleştirme” ve “turistik bir müzeye dönüşüm” gibi tehditler altındadır.

Çok sayıda kültür varlığına ev sahipliği yapan Antakya kent merkezinin, riskli alan uygulamasına konu edilmek yerine kapsayıcı bir çalışma ile özel olarak ele alınarak tüm katmanlarıyla korunması gerekmektedir. Kentlerin, içinde bulundukları ekonomik ve toplumsal yapının tüm özelliklerini yansıtan birer parçası olduğunu ve kentsel çevre için yeni politikaların oluşturulmasında tüm

kesimlerin rol almasının, kentler ve bölgeler arasında eşgüdüm ve iş birliği sağlanmasının, kentlilerin yaşam ortamlarıyla ilişkilerinin güçlendirilerek çevrelerine ve kentsel değerlerine yabancılaştırmalarının önlenmesinin gerektiğini önemle vurgulamaktayız.

E. HASAR TESPİTİ VE ENKAZ KALDIRMA ÇALIŞMALARI

Hasar tespit çalışmalarına ilişkin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çok sayıda yapının hasar tespitlerinin hızlı ve kısa sürede tamamlanması hedefiyle mesleki uzmanlık alanları ve deneyimleri yetersiz ekipler; binaların hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı, ağır hasarlı, acil yıkılacak ve yıkık olarak sınıflandırılmasını gözlemsel inceleme yoluyla yürütmüşlerdir. Hasar tespit çalışmalarını yürüten ekiplerin karar verme süreçlerinin; bağımsız, tekniğe ve bilimsel ilkelere dayalı olarak sürdürülmesinde sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır.

Yıkılan veya ağır hasar gören, can ve mal kayıplarının yaşandığı yapılara ilişkin adli ve hukuki süreçlerin yürütülmesinde görev alan bilirkişi heyetlerinin ise; binalardaki hasarlar ve sorumluluk oranlarının doğru biçimde saptanması için tarafsız ve uzmanlık alanlarında deneyimli meslek mensuplarının oluşturulmasına özen gösterilmeli, çalışmalar hassasiyetle sürdürülmelidir.

Bölgede yıkılan veya ağır hasar gören yapıların yıkıntı ve enkazlarının kaldırılmasına yönelik çalışmaların; atıkların ayrıştırılması gibi gerekli önlemler alınmaksızın, moloz kaldırma çalışmaları olarak sürdürüldüğü görülmüştür. Tehlikeli kimyasalların yanı sıra asbest, toz gibi zararlı bileşenlerin havaya karıştığı gözlemlenmiştir; ayrıca, hasar gören veya yıkılan yapılara ait enkaz ve yıkıntıların gerekli önlemler alınmaksızın geçici barınma alanlarına yakın noktalara, kentin çeperindeki kıymetli tarım arazilerine, sulak alanlarına ve deniz kıyılarına boşaltıldığı bilinmektedir.

Binaların yıkımı, atıkların taşınması ve yönetimi sürecinde gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınmalıdır. Deprem atıklarının geçici depolama alanlarına taşınması, burada atıkların içerisindeki malzemelerin ayrılarak büyük oranda yeniden kullanım, geri dönüşüm/geri kazanımının sağlanması, kalan atıkların ise tehlikelilik seviyesine göre ilgili yönetmeliklerde belirtilen hükümler çerçevesinde bertaraf edilmesi gerekmektedir. Geçici ve nihai depolama alanları atık miktarını karşılayacak kapasitede olmalı, alanlara yetkisiz kişilerin girişi sınırlandırılmalıdır.

Kültür Varlıklarının Hasar Tespiti Ve Enkaz Kaldırma Çalışmaları

Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı olan kentin tarihi tüm katmanlarına dair izler, pek çok anıtsal yapı ve yanı sıra bir kısmı tescilli olmak üzere büyük bir kısmı da tescilli olmayan bölgeye özgü mimari yapı örneklerini barındıran Antakya'da; 6 Şubat 2023 tarihli depremlerde yaşanan yıkım gerekçe gösterilerek acele dönüşüm uygulamaları gündeme getirilmektedir.

Kültürel varlıkların tespiti, korunması ve gelecek nesillere aktarılması için alınan önlemler ve yürütülen çalışmalar terk edilmekte; riskli alan, acele kamulaştırma kararları ve kentsel dönüşüm proje ve uygulamaları yoluyla koruma süreçleri devre dışı bırakılmaktadır.

6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli alan ilan edilmesiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yetkileri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na devredilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı kültür varlıklarına korumasına ilişkin deneyime sahipken Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bu hassasiyette yaklaşım sergilememektedir.

Tescilli yapıların yanı sıra tescilli olmayan korunması gerekli çok sayıda yapının bulunduğu riskli alan ilan edilen kentsel sit alanı içerisinde; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı aceleyle gerekli uzman katılımı ve planlama sağlamadan çalışma yürütmektedir. Aceleyle gerçekleştirilen bu çalışmaları durdurma çabası içerisinde olduğumuz bu süreçte Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın betonarme yapıların enkaz kaldırma çalışmaları için ihaleye çıkarak alana denetimsiz ve kontrolsüz müdahale etmiştir.

Korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyan yapı-şekil.1

Şekil.1 de yer alan korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıyan yapının enkazı kaldırılmıştır.

F. GÖÇ, TOPLUMSAL YAŞAM VE EKONOMİK FAALİYETLER

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2022 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre Hatay'da ki toplam nüfus 1 686 043 olarak yer almakta olup illere ve ikamet edilen binanın inşa yılına göre hane halkı sayısı ve oranı tabloda yer almaktadır.

İl	Konutta ikamet eden hane halkı sayısı	Bina İnşa Yılı			
		1980 ve öncesi	1981-2000	2001 ve sonrası	Bilinmeyen
Hatay	449 151	60 710	146 509	224 464	17 468

Afetten etkilenen illerde, 14.013.196 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, 1.738.035 geçici koruma statüsünde olmak üzere toplam 15.784.390 kişinin yaşadığı bildirilmektedir. (GAR, Göç ve Deprem Durum Tespit Raporu)

Yaşanan deprem sonrası bölgenin nüfus kaybı en kritik konulardan biridir. Can kayıpları, bölgeyi terk edenler ve kısa, orta ve uzun vadede bölgede yaşamaya devam edeceklerin bilgisi gelecek yerleşim planlaması açısından dikkate alınmalıdır.

Geçici Barınma Çözümleri

Yapılı çevrede büyük yıkıma sebep olan 6 Şubat depremlerinin verdiği hasarlar neticesinde evleri yıkılan, hasar gören ve devam eden artçı depremler dolayısıyla evine giremeyen halkın acil barınma mekânı ihtiyacı doğmuştur. Depremleri takip eden süreçte ancak 2. Gün itibarıyla çeşitli toplanma alanlarında kurulmaya başlanan az sayıdaki çadır bu ihtiyacı karşılamada oldukça yetersiz kalmıştır.

Kent içerisindeki toplanma alanlarının yetersizliği sebebiyle kent çeperinde ve konut yerleşimlerinden uzak alanlara çadır kent, konteyner kent veya prefabrik konutlar gibi barınma çözümleri kentte kalan yurttaşlara sunulmuş olsa da bu sistemin organizasyonunda da büyük eksiklikler yaşanmıştır. Özellikle kırsal alanda yaşayan evini ve hayvanlarını terk edemeyen/etmek istemeyen depremzedelere bireysel çadır temini konusunda yetersiz kalmıştır. İlk depremleri takiben 20 Şubat'ta yaşanan depremlerde dahi hala giderilemeyen geçici barınma mekânı sorunu dolayısıyla can kayıpları yaşandığı görülmüştür. Depremi takip eden ilk günlerde kentten göç eden fakat bir süre sonra kente dönmek isteyen depremzedelerin barınma mekânı ile ilgili problemleri Nisan ayı ilk yarısı itibarıyla hala sürmektedir.

Müstakil olarak barınma ihtiyacını karşılamak isteyen depremzedelerin alt yapı, planlama ve ruhsatlandırma konularında başvurabileceği yerel idarelerin bu sürece hazırlıksız ve yetersiz kaldığı görülmektedir. Kent içerisinde kurulan geçici barınma mekânlarının yer seçimleri ve koordinasyonları konusunda sıkıntılar bulunmaktadır. Çeşitli kurum ve kuruluşlar birbirinden bağımsız olarak yer seçimleri yapmakta ve yerleşim alanları oluşturmaktadır. Bu karmaşa ortamı içerisinde kentte kalan

depremzedeler için geliştirilmeye çalışılan çözümler arasında da eşitsizlik ve dengesizlik bulunduğu da gözlemlenmektedir.

Türkiye’de yaşanmış olan geçmiş depremlerden bilinmektedir ki; deprem sonrası “geçici barınma” mekânı kullanım süreleri neredeyse iki üç yılı bulabilmektedir. Dolayısıyla geçici barınma mekânlarının nitelikleri ve yerleşimlerin arazi seçimleri kullanıcılar ve kent açısından oldukça önemlidir. Bu mekânların gelecekte kente entegrasyonunun da sağlanması gerekmektedir. Bu sebeplerle uzun süreli barınma çözümleri sağlanana kadar; iklim, arazi koşullarına, ekosisteme ve kentsel entegrasyon konuları göz önünde bulundurularak hızlı çözümler üretilmelidir.

Psikososyal Destek

Deprem sonrası eksilmiş/dağılmış aileler, kimsesiz ve refakatsiz çocuklar, akut ve kronik rahatsızlığı olanlar, deprem nedeniyle engelli olanlar, mülksüzler, uzak illere yerleştirilenler, iş ve okul düzenini kaybedenler, güvenlik endişesi yaşayan birey ve grupların; beklenti ve ihtiyaçlarına cevap verecek sosyal altyapı alanlarına ve kullanımlara planlama çalışmalarında özel bir yer verilmesi gerekmektedir. Bu grupların temel ihtiyaçlarının sağlanmasının yanında psikososyal gereksinimlerinin de yerine getirilmesi ve desteklenmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Özellikle afetten etkilenen insanların “normal” hayata geri dönebilmesi sürecine psikososyal desteklerin önemi oldukça büyüktür. Kent bütününde bu kapsamda yürütülen çalışmaların genel anlamda yetersiz kaldığı açıkça söylenebilir. Alandaki depremzedelerin bu anlamda herhangi bir desteğe erişimi bulunmamakta, çoğu depremzedenin bu anlamda bir desteğe dair bilgisinin dahi bulunmadığı gözlemlenmektedir.

Göç, İşsizlik, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Kaygılar

Depremlerle büyük yıkıma uğrayan kentimizde yapıların bir çoğu yıkık, ağır hasarlı veya orta hasarlı olduğu; su, barınma, hijyen malzemelerine erişim gibi temel sorunların yaşanmasından dolayı çok sayıda risk barındıran afet bölgesinden dışarıya doğru çok yoğun bir nüfus hareketi olduğu gözlemlenmiştir. Deprem bölgelerinde evlerini ve işyerlerini kaybeden ve yerinden olan milyonlarca insanın yoğunlukla yakın mesafedeki çevre iller başta olmak üzere ülkenin dört bir yanına dağıldığı bilinmektedir. AYBÜ Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin verilerine göre, depremin ilk haftasında 2,2 milyon kişi deprem bölgesinden ayrılmış, 1 Mart 2023 tarihinde ise bu sayı 3,3 milyona çıkmıştır (Sağıroğlu v.d. (2023)).

Afet sonrası nüfus hareketlerinde üç temel eğilim gözlenmiştir. İlk eğilim daha güvenli olduğu düşünülen ilçe ve köylere; ikinci eğilim, deprem sonrasında hasar görmemiş komşu illere yönelen göç ve son olarak da Ankara başta olmak üzere büyük kentlere yönelen göçten bahsedilebilmektedir.

Depremin yarattığı yıkımla bir mücadele biçimi olarak başvuru göç, birçok risk ve belirsizliği de barındırmaktadır. Bir kısmı şimdilik, geçici olduğu düşünülse de, en azından çok uzun süreye yayılacağını bildiğimiz bu büyük göçle yer değiştiren nüfusun ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır. Ayrıca depremden etkilenen kentlerin daha da yoksullaşmasına neden olacak göç hareketi maddi kayıplara ek olarak, deprem sonrası bölge dışına verilen göçler insan kaynağı açısından da ağır bir kayıp anlamına

gelmektedir. Bunun ötesinde Antakya gibi özgün bir demografik yapıdaki kentte, göçle demografik yapıda meydana gelen değişimler, sosyal ve kültürel yaşamda önemli kırılmalara da sebep olabilecektir.

Kentin geleceği ve yeniden ayağa kaldırılması sürecinde, kentlerini terk etmek zorunda kalan fakat her fırsatta kentlerine bağlılıklarını dile getiren bu nüfusun kente geri dönüşü için uygun koşulların sağlanması ve böylece özgün demografik ve kültürel yapının yeniden kurulması özellikle dikkate alınmalıdır.

G. ŞEHİR PLANLAMA VE KENT BELLEĞİNİN KORUNMASI

Depremler neticesinde yaşanan büyük yıkım ve trajedi içerisinde Hatay en çok kaybı yaşayan şehir olmuştur. Yaşanan yıkımın bu denli şiddetli olmasının altında yatan sebepler yukarıdaki bölümlerde temel olarak özetlenmiştir. Geline süreç içerisinde deprem felaketinden şiddetli bir biçimde hasar gören ve yapı stokunu büyük oranda yitiren bölgeler için kente dair tüm dinamikleri yaşatan, yeni bir planlama sürecinin başlaması elzemdir.

Bu kapsamda kentin yeniden planlanması sürecinde temel bazı prensipleri aşağıdaki biçimde özetleyebiliriz;

- Bilimsel temellere dayanan, yerel yönetimleri, üniversiteleri ve STK'ları dâhil eden, katılımcı ve şeffaf süreçler yürütülmesi ayrıca tüm sürecin TMMOB bileşenleri, HAMOK ve sivil toplum kuruluşları tarafından denetlenebilir düzende olması gerekmektedir. Özellikle de “yerelin” tüm kaygı ve gereksinimlerini önceleyen bir planlama süreci tasarlanması gerekmektedir.
- Halihazırda sürmekte olan enkaz kaldırma çalışmaları ve moloz yığma faaliyetlerinin kentsel düzen, toplumsal yaşam ve ekolojik denge açısından hassasiyetlere uygun bir biçimde ilerlemesi sağlanmalıdır. Bu işlemlerin kentin geleceğine etkisi planlanmalıdır.
- Afet sonrası oluşturulan geçici barınma alanları ile yeni gelişen barınma alanlarının anlamlı bir ilişki düzeyinde kente entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Jeolojik açıdan sakıncalı alanlar, verimli tarım alanları, su kaynakları, ekolojik hassas alanlar, dere yatakları, taşkın ve heyelan alanları gibi doğal eşikler göz önünde bulundurularak planlama yapılmalıdır.
- Kentin ve çevresindeki ekosistemin barındırdığı tüm fauna ve flora bileşenleri planlama sürecinde göz önünde bulundurularak çevre ile uyumlu bir yaklaşım benimsenmelidir.
- Kentin kırsal çevresi ve tarım alanları, ekolojik ve ekonomik değerlerine uygun bir biçimde kent ile uyumlu bir biçimde gelişmeli, tarımsal kalkınma ve kırsal yerleşim koşulları iyi bir düzeyde geliştirilmeli ve kente entegre edilmelidir.

- Antakya'nın sahip olduğu özgün demografik yapı ve sosyal yaşam koşullarına uyum sağlayacak mekânsal parametreler göz önünde bulundurulmalı, bunlar için uygun koşullar düşünölmelidir.
- Kentin özgün ve binlerce yıllık geçmişe sahip çok katmanlı tarihi dokusu ile arkeolojik alanlarının korunması ve değlerlerinin yaşatılması amacıyla bilimsel verilere dayalı bir biçimde müdahale süreçleri kurgulanmalıdır.
- Kentin yeniden inşa edilecek yerleşim dokusu içerisinde, tarihi çevre ile ilişkileri uyumlu olan, kentin özgün sosyal ve kültürel yapısını sürdürmesine elverişli olan yerin anlamı koruyan bir tasarım yaklaşımı geliştirilmelidir. Bu yaklaşım içerisinde özellikle tek tipleşme, çevreye yabancılaşmaya sebep olacak yaklaşımlardan uzak durulmalıdır.
- Kentsel mekân içerisinde, kentin ve kentlinin gereksinimlerini karşılayan, yeterli kamusal alan ve sosyal altyapı mekanları planlanmalıdır. Özellikle kent için önemli alanlar olan yönetim yapıları, hastaneler, okullar ve diğerkamusal yapıların afete dayanıklılık ve erişilebilirlik konuları açısından kusursuz biçimde planlanması sağlanmalıdır.
- Kentin depremselliğı ve diğerdogal afet etkileri göz önünde bulundurularak planlama içerisine gerekli yönetmelik ve notlar dahil edilmeli; yenilikçi ve çevreci yapıım teknolojileri ve yapı malzemelerinin kullanımı teşvik edilmelidir.
- Modern ulaşım sistemleri ile kentin erişilebilirlik açısından gelişkin bir düzeyde planlanması sağlanmalıdır.
- Toplumun her kesiminin toplumsal ve sosyal hayata katılablmesini sağlayacak kapsayıcı tasarım ilkeleri benimsenmelidir.

Bahsedilen bu prensipler genel anlamda beklenen planlama sürecinin kapsamı açısından özet niteliğindedir. Bu başlıklar oldukça arttırılabilir ve detaylandırılabilir fakat temel olan bilimsel ve akılcı bir yaklaşım beraberinde toplumun her kesimini sürece dahil eden ve beklentilerini karşılayan bir sürecin planlanmasıdır.

Depremlerin ardından acil müdahale süreçlerini içeren günlerin geçmesi ve kentin geleceğıne dair kaygıların yaşanmaya başlanması ile birlikte, kentin yeniden ayağı kaldırılması hedefiyle pek çok girişim, düşünce, yaklaşım ve beraberlerinde çok sayıda spekülasyon da ortaya çıkmıştır. Antakya, özgün demografik yapısı ve kültürel birikimi ile birlikte kente aidiyetin oldukça yüksek olduğı nadir kentlerden bir tanesidir. Bu durum, özellikle önceden yapılmış yanlışların tekrarlanmaması ve kentin canlılığının yeniden sağlanması amacıyla önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu potansiyelin bir fırsata dönüşebilmesi amacıyla benzer kaygılar taşıyan toplulukların bir bütün haline gelerek "kentsel ve kamusal fayda" birlikteliğinde buluşması sağlanmalıdır. Bu birlikteliğın TMMOB, HAMOK ve tüm sivil inisiyatifleri kapsayacak bir biçimde olması halinde planlamaya dair girişimlerin gerçekleştirilebileceğı ve başarıya ulaşabileceğı inancı içerisindeyiz.

H. SONUÇ

Mimarlar Odası Hatay Şubesi olarak; yaşanan deprem felaketi öncesi birçok platformda bilimsel veriler ışığında Antakya'nın her an deprem üretecek potansiyele sahip bir bölge olduğunu kamuoyu ve idari makamlar ile paylaşarak; kentimizin önceliğinin deprem olması gerektiğini vurguladık. Deprem gerçeği karşısında hızlıca yapılması gerekenin; kırılğan yapı stokunu tespit ederek, sonrasında zaman kaybetmeden bu yapıları ve altyapıyı güçlendirmek ya da yenilemek gerektiğini ifade ettik.

Depremle mücadelede esas olan afet öncesi yapılması gerekenlerdi.

Hatay'ın Büyükşehir olma kararı öncesindeki imar uygulamalarında; imar ve imar denetimi konusunda yetkili olan kurumların aynı zamanda denetim konusunda da yetkili olmalarının bir sonucu olarak, "Büyükşehir olmadan" aldıkları ve onadıkları kararların imar planlaması mantığına uygun olmaması, plan kararlarının parsel bazında alınarak bütüncül plan anlayışı ile hazırlanmaması, sınırsız imar yetkisinin kullanılması; Hatay'ın büyükşehir olması ile beraber bu parçalı dağınık ve birbiriyle ilişkisi olmayan planlamanın ortadan kalkması gerekirken bu durumun göz ardı edilmesi, plansız yapılaşma ile birlikte belirli aralıklarla yapılan imar afları ve bu durumun kaçak yapıların sayısını artması bugün yaşadığımız felaketin temel sebebidir.

Bu büyük yıkım sonrasında kente yapılacak planlama çalışmasını, sadece bir plan yenileme çalışması olarak görmek doğru bir yaklaşım olmamakla birlikte, çalışmanın aceleye getirilmeden uygulanması gerekmektedir. Aceleye getirilerek yapılacak uygulamalardaki hatalar kalıcı olacaktır. Deprem sonrası süreçte geçici iskân ne kadar iyi bir kalitede gerçekleştirilse planlamanın yapılmasında da o kadar zaman kazanılmış olacaktır.

Planlama süreci ve sonraki dönemde;

Bilimsel temele dayanmayan imar affı, imar barışı gibi mühendislik hizmeti almamış, sağlıksız ve güvensiz yapı stokunu yasallaştıran düzenlemelere son verilmesi gerekmektedir.

Planlama ve imar mevzuatında birçok kurumun plan yapma ve onaylama yetkisi bulunmaktadır. Bu durum bütüncül kent ve bölge planlama süreçlerini zedelemektedir. Planlamada artan merkezileşme eğiliminin aksine, kent ve bölge planlamasında yerel yönetimleri etkin kullanan, yalın, mevzi ve parçalı uygulamalara son veren çağdaş bir imar mevzuatı düzenlenmelidir.

Bu çerçevede tüm imar mevzuatını deprem gerçeği doğrultusunda yeniden ele almalıdır.

Etkin bir imar yasası kadar yapılaşma süreçlerinde etkin denetim mekanizmaları bilinci yaşama geçirilmelidir.

İmar süreçlerini tamamlamış; ruhsatını almış, yapı denetimi yapılmış, jeolojik etütleri vs. hepsi onaylanmış yapıların da depremde yıkıldığını görmekteyiz. Bu durum yapı üretim ve denetim sisteminde ki sorunları ve 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası'nda ki eksiklikleri ortaya koymaktadır. Bu bağlamda 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası yeniden ele alınmalıdır. Planlama, tasarım, inşaa ve bakım aşamaları yeni baştan yasal temellere oturtulmalıdır. Müteahhitlik kavramı yeniden

tanımlanmalıdır. Teknik elemanların mesleki yeterlilikleri sürekli denetlenmeli, mesleki eğitimi ve gelişmeyi sürekli kılacak önlemler alınmalıdır.

Kentsel dönüşüm, rant elde etmeye yönelik bir gayrimenkul geliştirme faaliyeti değil, deprem gibi afetlere karşı sağlıklı, dayanıklı kentler yaratmak üzere bilimsel yöntemlerle, toplumsal fayda üretmek için kullanılması gereken bir araç olmalıdır.

Jeolojik açıdan sakıncalı alanlar, verimli tarım alanları, su kaynakları, ekolojik hassas alanlar, dere yatakları, taşkın ve heyelan alanları gibi doğal eşikler yeniden yapılanma sürecinde esas alınmalı, yeni planlama sürecinde kültür varlıkları hariç bu alanlarda yapılaşmalara izin verilmemelidir.

Yeni yerleşim alanları yer seçimi ve inşaa sürecinde sosyo-kültürel, mekânsal ve ekonomi ilişkisi göz ardı edilmemeli, doğal eşikler hassasiyetle dikkate alınmalıdır. Yeniden yapılanma sürecinde, tek tip yapılar yerine depremden zarar gören illerin sosyal ve kültürel yapısının yansması olan tasarım kriterleri belirlenmeli ve özgün tasarımlar ortaya konulmalıdır.

Kentler, sadece yeni ve depreme dayanıklı geçici ve kalıcı deprem konutlarının inşasından öte düşünmeli, altyapı ve tüm işlev alanları ile birlikte sürdürülebilir ve dayanıklı yaşam alanları planlanmalıdır.

Tarihi ve kültürel yapının korunarak, yeniden oluşturulacak ulaşım sistemi, etkin ticari birimleri ve tarımın şehre bağlanması konularıyla, çok yönlü, çok bileşenli bir disiplinle planlama yapılmalıdır.

Bölgenin özgün ve çok katmanlı demografik, toplumsal ve kültürel yapısının korunabilmesinin yolları deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde dikkate alınmalıdır. Deprem ve yıkımla birlikte en büyük tehlikenin kültürel silinme ve ortadan yok olma şeklinde olmaması için yeniden yapılanma sürecinde zarar gören somut ve somut olmayan kültürel mirasın yeniden canlandırılması için hassas bir çalışma yürütülmelidir.

Kent planlamasının işlevini sadece binalara yer göstermeye indirgeyerek bina odaklı hale getirmek sakıncalıdır. Kent planını insandan koparmamak gerekmektedir.

Deprem sonrasında kentin çok kültürlü bir toplumda yetişmiş özel nüfusunun önemli bir kısmı ili terk etmiştir. Antakyalılar bu nüfusun kente geri döndürülmesine çok önem vermektedir. Antakya için değişik ölçeklerde yapılacak planlama çalışmalarında bu nüfusun geriye dönüşünün sağlanması için önemlidir.

Depremi ardından kentte yapılacak planlama çalışmasını, sadece bir plan yenileme çalışması olarak görmek doğru olmaz. Kente dair planlama kentin gerçek sahipleri olan kentlilerinin yaşam alanlarını yansıtan ve yaşam biçimlerinin izdüşümünü taşıyan bir olgu olmalıdır. Kentte yaşamını idame ettiren her bireyin görev ve sorumluluklarını itina ile yerine getirdiği bir farkındalığa karşılık gelen kentlilik bilinci, sağlıklı, sürdürülebilir ve bilinçli bir kentin inşasında büyük önem arz etmektedir. Kentini ve yaşadığı mekânı özümseyen, kentin kimliği ile özdeşleşen, kent yaşamını benimseyen, kente dair aidiyet hissiyatı geliştiren, toplum yararına hizmet anlayışını benimseyen yerel yönetimlerin çalışmalarını takip ederek katılım ve katkı sağlayan, kentin geleceğinin kendilerinin, gelecek nesillerin ve ülkenin geleceği olduğunun farkına varan, sorumluluk dürtüleri gelişmiş, sahip oldukları hakların bilincinde ve birlikte yaşam pratiklerini deneyimleyerek, çok kültürlü yaşama saygılı bireyler olarak varlık gösterdiklerini ifade etmek mümkündür.

Bu çalışmalar için tüm yurttaki tüm kamu kurumları, yerel yönetimler, STK'lar, özel sektör ve üniversiteler ile meslek odaları seferberlik halinde dayanıklı ve sağlıklı konutlar insana yakışır yaşam alanları inşa etmek üzere bir araya gelmelidir.

Bu bağlamda daha önce Meslek Odaları tarafından hazırlanan raporlarda ve bildirilerde defalarca vurgulandığı gibi, afet yönetimi ile ilgili olan “bütün kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma ve koordinasyon sağlama ilkesini esas alan çağdaş ve bilimsel ilkelere uygun” yönetim sistemi kurulmasının zorunlu olduğu bir kez daha somut bir şekilde anlaşılmıştır.

Mimarlar Odası Hatay Şubesi olarak depremin ilk gününden itibaren aktif bir şekilde toplumsal sorumluluklarımız kapsamında, afet sonrası müdahale ve tespit çalışmalarına katkı ve yardımlarımızı sunmak amacıyla başlattığımız çalışmalarımıza devam edeceğimizi, bunun yanı sıra sağlıklı ve güvenli kentleşme ve yaşam çevrelerinin oluşturulması için kararlılıkla mücadele edeceğimizi değerli kamuoyumuzla paylaşıyoruz.

Acımız çok büyük.

Şubemize kayıtlı on meslektaşımızı bu afette kaybettik.

Çok üzgünüz. Kaybettiğimiz meslektaşlarımızı saygı ile anıyoruz.

